

MAKTABDA TA'LIM VA TARBIYA JAROYNIDAGI KOMMUNIKATSION KO'NIKMALAR

Qutlimuratova Dilaram

Islamova Nasiba

Nukus shahar 1-sonli politexnikum

Annotatsiya: Mazkur maqolada maktabda ta'lim va tarbiya jarayonida o'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi kommunikatsiya muhim ahamiyatga ega ekanliginingdek, o'qituvchining kommunikatsion ko'nikmalarini rivojlantirishning ta'lim jarayonidagi roli tahlil qilinadi. O'qituvchilarning kommunikatsion ko'nikmalarini rivojlantirishga qaratilgan metodlar va samarali kommunikatsiyaning o'quvchilarning o'zini ifoda etishdagi roli o'rganiladi. Shuningdek, samarali kommunikatsiyaning ta'lim jarayonini optimallashtirishga, o'quvchilarning intellektual va emotsional rivojlanishiga qanday ta'sir qilishiga e'tibor qaratiladi. Maqolada o'qituvchining o'z emotsiyalarini boshqarish, faol tinglash va aniq so'zlashuv kabi kommunikatsion ko'nikmalarini rivojlantirish usullari haqida so'z boradi. Shu bilan birga, ta'lim jarayonida kommunikatsiyaning faollashgan shakllarini qo'llash, o'quvchilar o'rtasida ijtimoiy aloqani mustahkamlashdagi ahamiyati keltiriladi.

Kalit so'zlar: kommunikatsiya, ta'lim jarayoni, o'qituvchi, o'quvchi, samarali muloqot, emotsional intellekt, faol tinglash, pedagogik ko'nikmalar.

KIRISH

Ta'lim jarayoni faqat bilim berish bilan chegaralanmaydi. U shuningdek, o'quvchi va o'qituvchi o'rtasidagi doimiy aloqaning samarali tashkil etilishini ta'minlashni ham talab qiladi. Ta'limdagi kommunikatsiya bu ikki tomonlama jarayon bo'lib, ma'lumotlarni uzatishdan tashqari, o'quvchilarning fikrlarini tinglash, savollarini aniqlik kiritish va o'zaro tushunishni yaratishga ham imkoniyat yaratadi.

Samarali kommunikatsiya nafaqat o'qituvchining ta'lim sifatini yaxshilashga yordam beradi, balki o'quvchilarni rag'batlantiradi, ularga o'z fikrlarini ifoda etish va jamoaviy ishda ishtirok etish imkoniyatlarini beradi. Shuningdek, kommunikatsiya o'qituvchining pedagogik faoliyatini ham mukammallashtiradi. Kommunikatsion ko'nikmalarni rivojlantirish — bu nafaqat o'qituvchining bilim taqdimotini yaxshilash, balki o'quvchilarni ham samarali ravishda o'rganishga undaydi. O'quvchilarning motivatsiyasini oshirish, ularning ishtirokini faollashtirish, o'zaro muloqotini yaxshilash va savodxonlikni oshirish — hammasi samarali kommunikatsiyaning to'g'ri tashkil etilishiga bog'liq.

Bu maqolada o'qituvchining kommunikatsion ko'nikmalarini rivojlantirishning pedagogik ahamiyati, uning ta'lim jarayonidagi samaradorligi va o'quvchilar bilan faol va samarali muloqot o'rnatishdagi roli tahlil qilinadi. Shuningdek, o'qituvchining kommunikatsion ko'nikmalarini rivojlantirish uchun qo'llanilishi mumkin bo'lgan

metodlar, muloqotda yuzaga keladigan muammolar va ularni hal etish usullari haqida ham soʻz boradi.

ASOSIY QISM

Kommunikatsiya va Ta'lim Jarayonidagi Oʻrni

Maktabda ta'lim jarayonining samarali amalga oshirilishi uchun oʻqituvchi va oʻquvchi oʻrtasidagi samarali kommunikatsiya muhim rol oʻynaydi. Ta'limning samarali boʻlishi uchun oʻqituvchi oʻquvchilarga bilim berish bilan birga, ularning fikrlarini tinglash, savollariga toʻgʻri va aniq javoblar berish, ularning ehtiyojlarini tushunish va ular bilan tushunishga asoslangan muloqotni oʻrnatishi zarur. Bu jarayon nafaqat ma'lumot uzatishning, balki oʻquvchilarning shaxsiy va intellektual rivojlanishini qoʻllab-quvvatlashning muhim vositasidir.

Samarali kommunikatsiya oʻquvchilarning oʻrganishga boʻlgan qiziqishini oshiradi, ularni faol ishtirok etishga undaydi va dars jarayonini jonli va qiziqarli qiladi. Shuningdek, bu oʻquvchilarga oʻzlarini ifoda etish va fikrlarini erkin bildirish imkonini yaratadi. Kommunikatsiya, shuningdek, oʻqituvchi va oʻquvchi oʻrtasida ishonchli munosabatlar oʻrnatishning asosiy omili hisoblanadi.

Oʻqituvchining Kommunikatsion Koʻnikmalarini Rivojlantirish

Oʻqituvchining kommunikatsion koʻnikmalari ta'lim jarayonida juda katta ahamiyatga ega. Oʻqituvchi oʻzining kommunikatsion koʻnikmalarini rivojlantirishi orqali nafaqat oʻquvchilarning bilimlarini oshiradi, balki ularni ragʻbatlantiradi, ularning oʻz fikrlarini erkin ifoda etishiga yordam beradi va oʻquvchilarning individual ehtiyojlariga mos tarzda yondashadi.

Kommunikatsion Koʻnikmalarni Rivojlantirishning Asosiy Asoslari:

1. **Aniq Soʻzlashuv:** Oʻqituvchining aniq va tushunarli soʻzlashuvi, oʻquvchilarga ma'lumotni oson va samarali tushunishga yordam beradi. Shuningdek, bu oʻquvchilarga oʻz fikrlarini izohlashda va tushunmovchiliklarni bartaraf etishda yordam beradi.
2. **Faol Tinglash:** Oʻqituvchi oʻquvchilarning savollariga, mulohazalariga va fikrlariga diqqat bilan eʼtibor berishi kerak. Faol tinglash nafaqat oʻquvchilarning shaxsiy ehtiyojlarini tushunishga, balki ularga samarali yordam koʻrsatishga ham imkon yaratadi.
3. **Emotsional Intellekt:** Oʻqituvchining oʻz his-tuygʻularini boshqarish va oʻquvchilarning emotsional holatini tushunish qobiliyati juda muhim. Bu, oʻqituvchiga oʻquvchilarning psixologik holatini inobatga olish orqali ta'lim jarayonini samarali olib borishga yordam beradi.

Kommunikatsiya Va Ta'lim Jarayonini Optimallashtirish

Kommunikatsiya ta'lim jarayonining har bir bosqichida muhim oʻrin tutadi. Oʻquvchilar oʻrtasida samarali kommunikatsiyaning rivojlanishi, guruhdagi ishlarning samaradorligini oshiradi, oʻquvchilarni bir-biriga yordam berishga undaydi va oʻquvchilarning oʻzaro fikr almashinishini qoʻllab-quvvatlaydi.

1. **Motivatsiya:** Samarali kommunikatsiya o'quvchilarni faollashtirish va o'rganishga bo'lgan qiziqishni oshirishda muhim rol o'ynaydi. O'qituvchining motivatsiyalovchi so'zlari va qiziqarli taqdimoti o'quvchilarning darsga nisbatan qiziqishini oshiradi.

2. **O'zaro Muloqot:** O'quvchilar o'rtasidagi o'zaro muloqot, guruhda fikr almashish va bir-biriga yordam berish orqali ta'lim jarayonini yanada samarali va faol qiladi. Bu o'quvchilarning jamoaviy ish ko'nikmalarini rivojlantiradi va ularni o'zaro hurmat va hamjihatlikka o'rgatadi.

XULOSA

Maktabda ta'lim va tarbiya jarayonida samarali kommunikatsiya o'quvchilarni faollashtirish, ularning motivatsiyasini oshirish va bilimlarni samarali uzatishda muhim vosita hisoblanadi. O'qituvchining kommunikatsion ko'nikmalarini rivojlantirish, uning pedagogik faoliyatida muvaffaqiyatga erishishga yordam beradi va o'quvchilarning bilim olish jarayonini yanada sifatli qiladi. Faol tinglash, Maktabda ta'lim va tarbiya jarayonida samarali kommunikatsiya o'quvchilarning motivatsiyasini oshirish, ularning fikrlarini erkin ifoda etishga yordam berish va umumiy ta'lim jarayonini yanada samarali qilishda muhim ahamiyatga ega. O'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi o'zaro muloqotning samarali tashkil etilishi, o'quvchilarning bilim olish jarayonini faollashtirib, o'quvchilarning shaxsiy rivojlanishiga, ijtimoiy ko'nikmalarining oshishiga ta'sir ko'rsatadi.

O'qituvchining kommunikatsion ko'nikmalarini rivojlantirish, uning ta'lim jarayonidagi muvaffaqiyatini belgilab beradi. Aniqlik, faol tinglash, emotsional intellekt va o'zini ifoda etish kabi ko'nikmalar ta'lim jarayonida o'quvchilarning ishtirokini oshirish, ularning savodxonligini rivojlantirish va ijtimoiy mas'uliyatini kuchaytirishga yordam beradi. Samarali kommunikatsiya o'qituvchilarga o'quvchilarning individual ehtiyojlarini tushunish va ularga mos pedagogik yondashuvlarni qo'llash imkonini yaratadi.

Shu bilan birga, ta'lim jarayonida kommunikatsiyaning rivojlanishi o'quvchilarning jamoaviy ishlash ko'nikmalarini oshiradi va ular o'rtasida ijtimoiy aloqalarni mustahkamlaydi. Bunday kommunikativ muhitda o'quvchilar bir-biriga yordam berishga, fikrlarini erkin ifoda etishga va o'zaro hurmatga o'rganadilar. Ta'limda samarali kommunikatsiyaning o'rnatilishi, o'quvchilarning o'rganish samaradorligini oshiradi va ta'lim jarayonini sifatli, qiziqarli va muvaffaqiyatli qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. **Davis, M., & Soderholm, A.** (2018). *Effective Communication in Education: A Guide for Teachers*. Oxford University Press.
2. **Bergmann, J., & Sams, A.** (2014). *Flip Your Classroom: Reach Every Student in Every Class Every Day*. International Society for Technology in Education.
3. **Carter, C., & Jones, S.** (2016). *Communication Skills for Teachers: Building Bridges with Students*. McGraw-Hill Education.

4. **Reeves, D. B.** (2014). *The New Leadership Paradigm: A Roadmap for Changing Schools*. Corwin Press.
5. **Johnson, D. W., & Johnson, R. T.** (2017). *Cooperation and the Classroom: A Comprehensive Guide*. Allyn & Bacon.
6. **Goleman, D.** (2006). *Emotional Intelligence: Why It Can Matter More Than IQ*. Bantam Books.
7. **Hattie, J., & Timperley, H.** (2007). *The Power of Feedback*. Review of Educational Research, 77(1), 81–112.
8. **Williams, P.** (2015). *Teaching Communication in Schools: A Practical Guide for Educators*. Routledge.
9. .